Educational Administration and Innovation Journal
Vol.6 No.1 January - April 2026

การพัฒนาเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียน ผ่านกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ

DEVELOPING POSITIVE ATTITUDES TOWARD MORAL BEHAVIOR OF STUDENTS THROUGH SIX THINKING ACTIVITIES

มณฑา จำปาเหลือง[1], เกรียงไกร จริยะปัญญา[2], ปริตา สงวนทรัพย์[3]
Monta Jumpaluang[1], Kriangkrai Jariyapanya[2], Parita Sanguansap[3]

Corresponding Author E-mail: parita.benzin17@gmail.com
Received: Jun 09, 2025; Revised: Jul 30, 2025; Accepted: Oct 06, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้กิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็นคุณธรรม การคิดเปรียบเทียบ การคิดลงความเห็น การคิดวิเคราะห์และตีความ ค่ายการคิดสร้างสรรค์พฤติกรรมคุณธรรม และการเล่าเรื่องคุณธรรม กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจาก 2 โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน58 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวัดเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม 440 ข้อ ครอบคลุมคุณธรรม 6 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมในระดับมาก ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความเมตตากรุณา ค่าเฉลี่ยรวมของเจตคติทั้ง 6 ด้าน เท่ากับ 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 การเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนพบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (t = 1.001, p = .340) แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมที่เหมาะสม และสามารถถ่ายทอดผ่านสื่อสร้างสรรค์เพื่อขยายผลสู่ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : คุณธรรม , เจตคติ , กระบวนการคิด , พฤติกรรมทางจริยธรรม

[1]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, คณะครุศาสตร์และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
[1]Associate Prof. Dr. Educational Administration Program, Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[2]อาจารย์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์, คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
[2]Lecturer Computer Program, Faculty of Information Technology, Phetchaburi Rajabhat University
[3]ครูชำนาญการ, โรงเรียนวัดนากลางมิตรภาพที่163
[3]Professional Level Teachers, Watnaklangmittrapabti163 School

Abstract

This mixed-methods research aimed to develop positive attitudes toward moral behavior among upper secondary school students by implementing six types of thinking-based activities: identifying moral issues, comparative thinking, evaluative decision-making, analytical and interpretative thinking, creative moral behavior camps, and moral storytelling. The target group consisted of 58 students from two secondary schools in Phetchaburi Province, selected through purposive sampling. The research instrument was a 440-item scale measuring moral attitudes across six dimensions: discipline, responsibility, compassion, generosity, honesty, and gratitude. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and an independent samples t-test, while qualitative data were analyzed through content analysis. The research findings revealed that students demonstrated a high level of positive attitudes toward moral behavior. The ranking of mean scores from highest to lowest was responsibility, gratitude, generosity, honesty, discipline, and compassion. The overall mean score was 4.38 with a standard deviation of 0.78. The t-test result ($t = 1.001$, $p = .340$) indicated no statistically significant difference between the two schools. This suggests that students consistently exhibited appropriate moral behavior and were able to express and disseminate moral values through creative media in a practical and impactful manner within their communities.

Keywords: Morality, Attitude, Thinking Process, Ethical Behavior

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้เน้นเพียงแค่การพัฒนาทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียน เนื่องจากปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเด็กและเยาวชนไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทั้งในด้านความรุนแรง การขาดวินัย ความไม่เคารพกฎระเบียบ การไม่รู้จักหน้าที่ตนเอง และการขาดจิตสำนึกสาธารณะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2562: 9) ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการวางรากฐานทางคุณธรรมตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณธรรมพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมและควรได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความเสียสละ ความกตัญญู และความซื่อสัตย์ คุณธรรมทั้ง 6 ประการนี้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นผู้มีจริยธรรม มีจิตสาธารณะ เคารพในกฎระเบียบ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 7)การส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนไม่ควรถูกจำกัดอยู่ในรายวิชาหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเท่านั้น แต่ควรเป็นกระบวนการที่บูรณาการในทุกมิติของการเรียนรู้ เช่น การจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานคุณธรรม การบูรณาการคุณธรรมในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมจิตอาสา (พัชรี ศรีสวัสดิ์. 2564: 112) กระบวนการเหล่านี้จะส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสฝึกฝนพฤติกรรมที่ดีทั้งในห้องเรียนและชีวิตประจำวัน โดยอาศัยทั้งการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการเป็นแบบอย่างจากบุคคลรอบข้างอย่างไรก็ตาม การปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดผลอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเฉพาะผู้ปกครองและชุมชนที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมของเด็ก การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนจะช่วยให้การอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังคุณธรรมดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ลดความขัดแย้งด้านค่านิยม และเสริมแรงในการประพฤติปฏิบัติของนักเรียน (อังคณา นันทาภิวัฒน์. 2560: 45) การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมวางแผนกิจกรรม การสนับสนุนทรัพยากร การเป็นวิทยากรให้ความรู้ การติดตามพฤติกรรมเด็ก หรือแม้กระทั่งการเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะผู้ปฏิบัติร่วม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมของนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (ประเวศ วะสี, และคนอื่น ๆ. 2548: 11) ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจ และสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

สังคมไทยในปัจจุบันยังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของเยาวชน ซึ่งส่งผลต่อการหล่อหลอมค่านิยม ความคิด และพฤติกรรมของผู้เรียนในทิศทางที่ซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่อยู่ในช่วงวัยเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นสู่ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นช่วงที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์และเปิดรับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว หากไม่ได้รับการพัฒนาและปลูกฝังคุณธรรมอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคม (นริศนา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง. 2564: 79) หนึ่งในแนวทางสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ คือ การส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนพฤติกรรมที่ดีงามให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน เจตคติในลักษณะนี้ไม่สามารถสร้างได้เพียงด้วยการสั่งสอนหรือให้ข้อมูลเท่านั้น หากแต่ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งในกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ไตร่ตรอง เปรียบเทียบ วิเคราะห์ และสะท้อนคุณค่าทางจริยธรรมในชีวิตจริง (Krathwohl. 1964: 47) การจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมในสถานศึกษายังคงเผชิญกับความท้าทายในหลายมิติ เช่น การใช้วิธีการแบบเดิมซ้ำซาก ขาดความหลากหลายในการจัดกิจกรรม ขาดการวัดผลที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติ และขาดการบูรณาการกิจกรรมสร้างสรรค์ที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียนและสังคม งานวิจัยจำนวนมากชี้ว่า การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการคิดขั้นสูงและการสร้างสื่อที่เชื่อมโยงกับโลกแห่งความจริงจะช่วยส่งเสริมเจตคติที่ดีทางคุณธรรมได้อย่างลึกซึ้ง (สมพงษ์ จิตระดับ. 2559: 115; Fullan. 2001: 8)

การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาการพัฒนาเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผ่านกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็นคุณธรรม การคิดเปรียบเทียบ การคิดลงความเห็น การคิดวิเคราะห์และตีความ ค่ายการคิดสร้างสรรค์พฤติกรรมคุณธรรม และการเล่าเรื่องคุณธรรม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ฝึกการคิด วิเคราะห์ และสะท้อนคุณค่าทางจริยธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างทัศนคติในเชิงบวกต่อการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม และสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมที่ยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคล ห้องเรียน และสังคมรอบตัว ซึ่งคาดว่าจะเป็นแนวทางใหม่ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งทางความคิด พฤติกรรม และจิตสำนึกในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายผ่านกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในบริบทของการศึกษา

คุณธรรมหมายถึงคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคมและช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุขและมีคุณค่าในตนเอง (ศรีชัย พรประชาธรรม. 2558: 21) ในทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 10–11) ได้กำหนดคุณธรรมพื้นฐาน 6 ประการไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความเสียสละ ความกตัญญู และความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม

การปลูกฝังคุณธรรมไม่ควรจำกัดอยู่ที่การสอนเชิงทฤษฎี แต่ควรเป็นกระบวนการที่บูรณาการในทุกมิติของการเรียนรู้ เช่น การจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติจริง และการมีแบบอย่างที่ดีจากครูและผู้ใหญ่ (ประเวศ วะสี และคณะ. 2548: 45–47) แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Lickona (1991: 93–95) ที่เสนอว่า “การศึกษาคุณธรรม” ต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ประกอบด้วยการสอนโดยตรง การสร้างบรรยากาศในโรงเรียน และการเป็นต้นแบบของครู ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนซึมซับและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างยั่งยืน ในศตวรรษที่ 21 แนวโน้มการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมควบคู่กับสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในสังคมดิจิทัลที่ผู้เรียนเผชิญกับอิทธิพลจากสื่อและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย การสร้างภูมิคุ้มกันทางคุณธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2562: 112–113) Berkowitz และ Bier (2005: 7–9) ได้เสนอว่า การพัฒนาคุณธรรมในยุคใหม่ควรบูรณาการทั้งด้านพฤติกรรม (Behavioral) อารมณ์ (Affective) และการคิดเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) ผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมจริง ขณะเดียวกัน งานวิจัยของ Zhang (2024: 25–27) ยังเน้นย้ำถึงบทบาทของเทคโนโลยีในการส่งเสริมคุณธรรม เช่น การใช้สื่อออนไลน์ที่สร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และการพัฒนาจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันต่อสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์

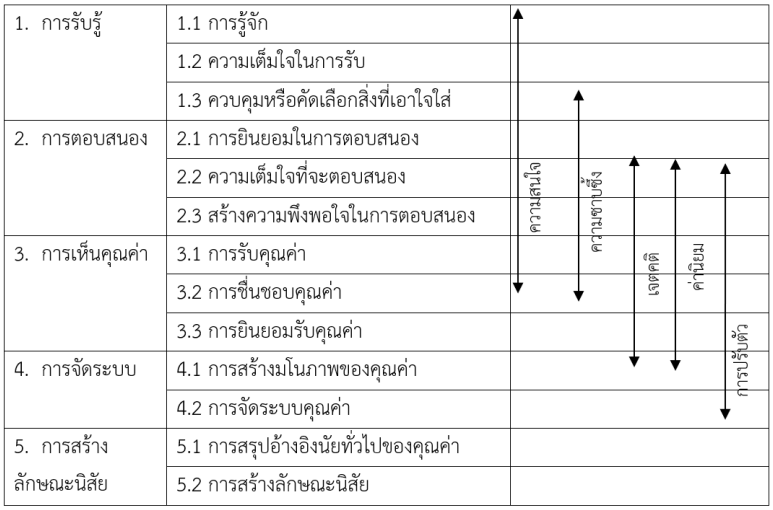
กล่าวได้ว่า การบูรณาการคุณธรรมในบริบทของการศึกษาไทยไม่เพียงช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้และทักษะเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่สมดุลทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และคุณธรรม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมปัจจุบันและอนาคต

2. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและเจตคติคุณธรรม การพัฒนาระดับค่านิยมและเจตคติเพื่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง หลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่ใช้เป็นบรรทัดฐานในการประเมินว่าพฤติกรรมใดควรหรือไม่ควรกระทำ เพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุขและมีคุณค่าในตนเอง (ศรีชัย พรประชาธรรม. 2558: 21) กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 10–11) ได้กำหนดคุณธรรมพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความเสียสละ ความกตัญญู และความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหลักของ “คุณลักษณะอันพึงประสงค์” ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็น “คนดี”

เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และสะท้อนออกมาผ่านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม (Fishbein & Ajzen. 1975: 6–7) ในด้านการศึกษา เจตคติที่ดีต่อคุณธรรมจึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่บ่งบอกแนวโน้มพฤติกรรมในอนาคต โดยเฉพาะพฤติกรรมทางจริยธรรมที่สังคมคาดหวัง (Nucci, Narvaez, & Krettenauer. 2014: 15–16) การปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อคุณธรรมจึงไม่เพียงส่งผลต่อพฤติกรรมปัจจุบัน แต่ยังมีอิทธิพลระยะยาวต่อการพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ

ในมิติของการเรียนรู้ จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก เจตคติและค่านิยม Bloom (1956: 7–8) ได้จำแนกพฤติกรรมทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และจิตพิสัย (Affective Domain) ต่อมา Krathwohl, Bloom และ Masia (1964: 35–36) ได้พัฒนา “ลำดับขั้นของจิตพิสัย” เพื่ออธิบายการพัฒนาเจตคติและค่านิยม โดยแบ่งเป็น 5 ขั้น ดังภาพ

ภาพที่ 1 ภาพแนวคิดการจัดจำแนกระดับความรู้สึกตาม Krathwohl, Bloom และ Masia (อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2542: 92)

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเจตคติ

การพัฒนาเจตคติเป็นกระบวนการทางจิตพิสัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอย่างยั่งยืน โดยมีทฤษฎีสำคัญหลายประการ ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นทางจิตพิสัยของ Krathwohl, Bloom และ Masia (1964: 35–36) ที่อธิบายการพัฒนาเจตคติ 5 ขั้น คือ การรับรู้ การตอบสนอง การให้คุณค่า การจัดระบบคุณค่า และการสร้างลักษณะนิสัยจากคุณค่า ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมของ Magnusson และ Endler (1977: 12–15) ที่มองว่าพฤติกรรมเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ เช่น การเลี้ยงดู ครู เพื่อน และชุมชน ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977: 22–24) ที่ชี้ว่าการสังเกตและเลียนแบบแบบอย่าง รวมถึงการเสริมแรงทางบวก ช่วยให้ผู้เรียนซึม

ซับคุณธรรมได้มั่นคง ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen (1991: 179–180) ที่ระบุว่าเจตคติ บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม มีผลต่อเจตนาและนำไปสู่พฤติกรรมจริง ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget และ Kohlberg (อ้างใน Nucci, Narvaez, & Krettenauer. 2014: 33–35) ที่อธิบายการเปลี่ยนผ่านจากการยึดกฎเกณฑ์ผู้อื่นไปสู่การใช้เหตุผลเชิงศีลธรรมอย่างมีวิจารณญาณ และแนวคิดการศึกษาเชิงคุณธรรมและจริยธรรมของ Lickona (1991: 93–95) และ Berkowitz และ Bier (2005: 7–9) ที่เน้นการบูรณาการทั้งการรู้ (Knowing) การรู้สึก (Feeling) และการปฏิบัติ (Action) เพื่อสร้างเจตคติและพฤติกรรมคุณธรรมที่ยั่งยืน

กิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ

กิจกรรมการคิดที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย 6 รูปแบบ ได้แก่ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะดังนี้

1. การคิดเพื่อระบุประเด็นคุณธรรม (Identifying Moral Issues Thinking) เป็นกระบวนการคิดที่มุ่งวิเคราะห์สถานการณ์ในชีวิตประจำวัน และตั้งคำถามเชิงคุณค่าทางจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะปัญหาทางคุณธรรมได้อย่างชัดเจน

2. การคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถประเมินทางเลือกที่หลากหลายภายใต้สถานการณ์ทางจริยธรรม โดยเปรียบเทียบผลที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจแต่ละแบบ

3. การคิดเชิงตัดสินใจ (Decision-Making Thinking) เป็นการคิดเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสม โดยอิงหลักเหตุผล ความถูกต้อง และหลักจริยธรรม เพื่อพัฒนาทักษะในการตัดสินใจที่รอบคอบและมีจริยธรรม

4. การคิดเชิงวิเคราะห์และตีความ (Analytical and Interpretive Thinking) เป็นการคิดเพื่อเข้าใจเจตนาแรงจูงใจ และผลกระทบจากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตีความสถานการณ์ได้อย่างลึกซึ้งและมีมิติ

5. กิจกรรมค่ายสร้างสรรค์พฤติกรรมคุณธรรม (Moral Behavior Creativity Camp) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกันวางแผน และฝึกฝนพฤติกรรมคุณธรรมในบริบทของกลุ่มหรือค่ายพัฒนาศักยภาพ

6. การถ่ายทอดเรื่องเล่าคุณธรรม (Moral Storytelling) มุ่งให้ผู้เรียนสร้างสรรค์และเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรม โดยผ่านการสะท้อนคิด ถ่ายทอดคุณค่า และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อจริยธรรมในชีวิตประจำวัน

4. การประเมินเจตคติทางคุณธรรม

การวัดเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมสามารถดำเนินการได้ผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบวัดสถานการณ์เชิงจริยธรรม แบบสอบถามเจตคติ และแบบสะท้อนคิด ซึ่งครอบคลุมทั้ง 6 ด้านของคุณธรรมพื้นฐาน การวิเคราะห์ผลสามารถทำได้ทั้งเชิงปริมาณ (เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และเชิงคุณภาพ (เช่น การวิเคราะห์เนื้อหา) เพื่อสะท้อนทัศนคติและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนได้อย่างรอบด้าน

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมในบริบทการศึกษาไทยสามารถอธิบายได้จาก 4 องค์ประกอบหลัก คือ (1) แนวคิดคุณธรรมในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 6 ประการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น “คนดี” (ศรีชัย. 2558: 21; กระทรวงศึกษาธิการ. 2553: 10–11; Lickona. 1991: 93–95; Berkowitz & Bier, 2005: 7–9) (2) การพัฒนาเจตคติในมิติของจิตพิสัยที่อธิบายผ่านลำดับขั้นการเรียนรู้ทางอารมณ์และค่านิยม (Krathwohl, Bloom, & Masia. 1964: 35–36; Fishbein & Ajzen. 1975: 6–7) (3) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งชี้ให้เห็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงเจตคติกับพฤติกรรม (Bandura. 1977: 22–24; Ajzen. 1991: 179–180; Nucci, Narvaez, & Krettenauer. 2014: 33–35) และ (4) การจัดกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบที่มุ่งเสริมสร้างการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และถ่ายทอดคุณธรรมเพื่อให้ผู้เรียนซึมซับคุณค่าและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างยั่งยืน (Nucci. 2001: 45–47; Narvaez. 2006: 125–127; Kolb. 1984: 30–32) ทั้งนี้

การบูรณาการองค์ประกอบทั้งสี่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีสมดุลระหว่างความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของพลเมืองคุณภาพในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการพัฒนาเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายผ่านกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็นคุณธรรม การคิดเปรียบเทียบ การคิดลงความเห็น การคิดวิเคราะห์และตีความ ค่ายการคิดสร้างสรรค์พฤติกรรมคุณธรรม และการเล่าเรื่องคุณธรรม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี จำนวนทั้งสิ้น 158 คน จากโรงเรียนที่มีความร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนบ้านลาดวิทยา จำนวน 30 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) จำนวน 28 คน รวมทั้งสิ้น 58 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากโรงเรียนที่มีความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีความพร้อมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านคุณธรรมในบริบทโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1. แบบวัดเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม

- ใช้วัดเจตคติของผู้เรียนต่อคุณธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยใช้มาตราส่วนประเมินระดับ 5 ระดับ รวม 440 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ
- ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.85 – 1.00
- ความเชื่อมั่น (Reliability) วิเคราะห์โดย Cronbach’s Alpha ได้ค่า 0.93 แสดงถึงความเชื่อมั่นในระดับสูง

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูลเชิงปริมาณรวบรวมผ่านแบบวัดเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (Independent Samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนเจตคติทางคุณธรรมระหว่างนักเรียนจากสองโรงเรียน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการบันทึกพฤติกรรม การสะท้อนคิด และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่ออธิบายพฤติกรรมเชิงคุณธรรมของนักเรียนอย่างลึกซึ้ง

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจาก 2 โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นรายด้านของคุณธรรมและจำแนกรายโรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมคุณธรรม โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแสดงผลลัพธ์ในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำแนกรายด้านและรายโรงเรียน

พฤติกรรมคุณธรรม	ระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม			
	$(\bar{x})$	(SD)	ระดับ	อันดับ
ค่าเฉลี่ยโดยรวมเจตคติทุกด้านจำแนกรายโรงเรียน				
1. โรงเรียนบ้านลาดวิทยา				
ด้านความมีวินัย	4.38	0.64	มาก	4
ด้านความรับผิดชอบ	4.78	0.51	มากที่สุด	1
ด้านความเมตตากรุณา	4.11	0.80	มาก	6
ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4.53	0.64	มากที่สุด	2
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.28	0.84	มาก	5
ด้านความกตัญญูกตเวที	4.53	0.70	มากที่สุด	3
รวมทุกด้าน	4.43	0.68	มาก	
2.โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์)				
ด้านความมีวินัย	4.10	0.94	มาก	6
ด้านความรับผิดชอบ	4.32	0.91	มาก	4
ด้านความเมตตากรุณา	4.33	0.90	มาก	3
ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4.22	0.92	มาก	5
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.43	0.81	มาก	2
ด้านความกตัญญูกตเวที	4.53	0.77	มากที่สุด	1
รวมทุกด้าน	4.32	0.87	มาก	
ค่าเฉลี่ยโดยรวมเจตคติทุกด้านจำแนกรายโรงเรียน	**4.38**	**0.78**	**มาก**	
ค่าเฉลี่ยโดยรวมเจตคติทุกโรงเรียนจำแนกรายด้าน				
ด้านความมีวินัย	4.24	0.79	มาก	5
ด้านความรับผิดชอบ	4.55	0.71	มากที่สุด	1
ด้านความเมตตากรุณา	4.22	0.85	มาก	6
ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4.38	0.78	มาก	3
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.36	0.83	มาก	4
ด้านความกตัญญูกตเวที	4.53	0.74	มากที่สุด	2
ค่าเฉลี่ยโดยรวมเจตคติทุกโรงเรียนจำแนกรายด้าน	**4.38**	**0.78**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า โรงเรียนบ้านลาดวิทยา (ชั้น ม.5/1) เจตคติของนักเรียนอยู่ในระดับ "มาก" เช่นกัน แต่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุดในทั้งสามโรงเรียน ($\bar{x}$ = 4.43, SD = 0.68) โดยเด่นชัดใน ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x}$ = 4.78, SD = 0.51) ซึ่งสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ ความกตัญญูกตเวที ($\bar{x}$ = 4.53) ในขณะที่ ความเมตตากรุณา มีค่าต่ำสุด ($\bar{x}$ = 4.11) แต่ยังอยู่ในระดับมากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ชั้น ม.5/2) นักเรียนมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับ "มาก" ($\bar{x}$ = 4.32, SD = 0.87) โดยมีคะแนนสูงสุดใน ด้านความกตัญญูกตเวที ($\bar{x}$ = 4.53, SD = 0.77) รองลงมาคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x}$ = 4.43) และ ความเมตตากรุณา ($\bar{x}$ = 4.33) ส่วนด้านที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ความมีวินัย ($\bar{x}$ = 4.10) การเปรียบเทียบโดยรวม ค่าเฉลี่ยรวมของทุกโรงเรียนในทุกด้าน มีค่าอยู่ที่ 4.36 (SD = 0.76) ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความกตัญญูกตเวที ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.56) ถือเป็นคุณธรรมที่นักเรียนมีเจตคติดีมากที่สุด

รองลงมาคือ ความรับผิดชอบ ($\bar{x}$ = 4.48) และ ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ($\bar{x}$ = 4.33) ด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมากคือ ความเมตตากรุณา ($\bar{x}$ = 4.22)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียน ระหว่างโรงเรียนบ้านลาดวิทยาและโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์)

โรงเรียน	n	$\bar{x}$	SD	t	p
โรงเรียนบ้านลาดวิทยา	30	4.43	0.68	1.001	.340
โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์)	28	4.32	0.87		

*P ≤ .05

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างโรงเรียนบ้านลาดวิทยาและโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) โดยใช้สถิติ t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างอิสระ (Independent Samples t-test) พบว่า ค่าเฉลี่ยของนักเรียนจากโรงเรียนบ้านลาดวิทยาอยู่ที่ $\bar{x}$ = 4.43 (SD = 0.68) และของโรงเรียนวัดจันทราวาสฯ อยู่ที่ $\bar{x}$ = 4.32 (SD = 0.87) โดยมีค่า t = 1.001 และค่า p = .340 ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างระดับเจตคติของนักเรียนทั้งสองกลุ่มที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนจากทั้งสองโรงเรียนมีระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมในระดับใกล้เคียงกัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อศึกษาระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังการจัดกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ พบว่า นักเรียนจากโรงเรียนบ้านลาดวิทยาและโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) มีคะแนนเฉลี่ยเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมในภาพรวมใกล้เคียงกัน โดยโรงเรียนบ้านลาดวิทยามีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.43 ส่วนโรงเรียนวัดจันทราวาสฯ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.32 ซึ่งมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย เมื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test แบบ Independent Samples พบว่า t = 1.001 และ p = .340 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ .05 แสดงว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนทั้งสองโรงเรียน กล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็นคุณธรรม การคิดเปรียบเทียบ การคิดลงความเห็น การคิดวิเคราะห์และตีความ การจัดค่ายสร้างสรรค์พฤติกรรม และการเล่าเรื่องคุณธรรม มีประสิทธิภาพในระดับใกล้เคียงกันในบริบทของทั้งสองโรงเรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ร่วมคิด ร่วมสื่อสาร และสะท้อนผลผ่านสถานการณ์ใกล้เคียงชีวิตจริง การเรียนรู้ที่ดีควรยึดโยงกับประสบการณ์ตรง และแนวทางที่ส่งเสริมการคิดเชิงจริยธรรมอย่างเป็นระบบ การใช้กระบวนการคิดร่วมกับสถานการณ์จริยธรรมส่งผลให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

อภิปรายผล

ระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม หลังทำกิจกรรม พบว่า มี 3 ระดับ ได้แก่ 1) ค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านของระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมหลังทำกิจกรรม ของนักเรียนในโรงเรียนรวมทั้ง 2 แห่ง อยู่ในระดับมาก 2) ค่าเฉลี่ยโดยรวมในแต่ละคุณธรรมของระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมหลังทำกิจกรรม ของนักเรียนในโรงเรียนรวมทั้ง 2 แห่ง อยู่ในระดับมาก และ 3). ค่าเฉลี่ยโดยรวมในทุกคุณธรรมของระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมหลังทำกิจกรรมในแต่ละโรงเรียน อยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาในแต่ละโรงเรียน ดังนี้

1. เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม 6 ด้าน หลังจากทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1โรงเรียนบ้านลาดวิทยา พบว่า ระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมโดยรวม ค่าเฉลี่ยรวมของเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมอยู่ที่ 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงถึงแนวโน้มที่นักเรียนมีเจตคติในเชิงบวกต่อการ

ประพฤติปฏิบัติคุณธรรมในชีวิตประจำวัน อธิบายได้ว่า กิจกรรมการคิดที่ผู้วิจัยออกแบบมีลักษณะเชิงปฏิบัติ ผสานการมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด และการสื่อสารคุณค่าทางจริยธรรมผ่านสื่อและการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามแนวคิดของ Kolb (1984: 30–32)ที่เน้นการเรียนรู้จากการลงมือทำ การสะท้อนคิด และการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ ด้านความกตัญญูกตเวที ส่วนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และความเมตตากรุณา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ คือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความกตัญญูกตเวที ส่วนด้านอื่นๆ (เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยรายข้อของแต่ละด้าน) ดังนี้ ด้านความมีวินัย (ต่อตนเอง) และ (ต่อสังคม) ด้านความรับผิดชอบ (ต่อชุมชนและสังคม) (ต่อตนเอง) (ต่อสถานศึกษา) (ต่อครอบครัว) และ (ต่อประเทศชาติ) ด้านความเมตตากรุณา (การพูดดี) (การทำดี) และ(การคิดดี) ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ความสุขสบายส่วนตน) (เวลา) (ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) (กำลังกายแรงงาน) (ทรัพย์สิ่งของ) และ (สติปัญญา) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อตนเอง) (ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ) (ต่อบุคคล) และ (ต่อหน้าที่) และด้านความกตัญญูกตเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม) (ต่อบุคคลในสังคม) และ (ต่อองค์กรหน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhatti et al. (2021: 5–6) ที่ชี้ว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมผ่านการคิดและการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลต่อการพัฒนาเจตคติด้านคุณธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ Tretiak et al. (2021: 14–15) ยังเสนอว่า การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและกิจกรรมสะท้อนคุณค่าทางจริยธรรม ช่วยกระตุ้นให้เด็กนักเรียนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณธรรมสำคัญ เช่น ความกตัญญู ความเสียสละ และความรับผิดชอบ ขณะเดียวกัน Yusof et al. (2018: 122–123) พบว่า การพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในประเทศมาเลเซียผ่านกิจกรรมที่เน้นการคิดวิเคราะห์และสื่อสารคุณธรรมในรูปแบบต่าง ๆ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในเชิงบวกและส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมที่ยั่งยืน จากหลักฐานเชิงประจักษ์ดังกล่าว จึงสามารถยืนยันได้ว่า กิจกรรมการคิด 6 รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยนี้มีประสิทธิภาพต่อการส่งเสริมเจตคติทางคุณธรรมของนักเรียนได้จริง และควรส่งเสริมการนำไปใช้ในบริบทการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงสามารถขยายผลไปสู่การพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ที่ถ่ายทอดคุณค่าทางสังคมได้อย่างมีความหมาย

2. เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม 6 ด้าน หลังจากทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมเฉพาะ “ด้านความกตัญญูกตเวที”อยู่ในระดับมากที่สุด นอกนั้นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความกตัญญูกตเวที ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และด้านความมีวินัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความกตัญญูกตเวที”อยู่ในระดับมากที่สุด นอกนั้นอยู่ในระดับมาก (เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยรายข้อของแต่ละด้าน) ดังนี้ ด้านความมีวินัย (ต่อสังคม) และ (ต่อตนเอง) ด้านความรับผิดชอบ (ต่อตนเอง) (ต่อครอบครัว) (ต่อประเทศชาติ) (ต่อสถานศึกษา) และ (ต่อชุมชนและสังคม) ด้านความเมตตากรุณา (การทำดี) (การพูดดี) และ (การคิดดี) ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) (สติปัญญา) (กำลังกายแรงงาน) (เวลา) (ความสุขสบายส่วนตน) และ (ทรัพย์สิ่งของ) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อหน้าที่) (ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ) (ต่อบุคคล) และ (ต่อตนเอง) และด้านความกตัญญูกตเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม) (ต่อบุคคลในสังคม) และ (ต่อองค์กรหน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม) ได้รับการออกแบบเป็นแบบวัดสถานการณ์เชิงจริยธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นเรื่องราวสั้น ๆ ที่ประกอบด้วยข้อความหรือบทสนทนา 2–3 ประโยค และประโยคปิดท้ายที่เป็นประเด็นคำถามให้ผู้เรียนพิจารณาและเลือกตอบตามระดับการใช้เหตุผลทางจริยธรรม โดยแบบวัดนี้มีจำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมคุณธรรม 6 ด้าน ดัดแปลงจากการสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากงานของวัชชิรทาน เข็มทอง (2555: 75–77) โดยอ้างอิงแนวคิดของพันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจนปัจจนึก (2520: 112–114) ซึ่งศึกษาปัจจัยทางจิตและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสียสละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนครปฐม

3. ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม ครอบคลุมคุณธรรมพื้นฐาน 6 ด้าน รวมจำนวน 440 ข้อ ได้แก่ ความมีวินัย 60 ข้อ ความรับผิดชอบ 70 ข้อ ความเมตตากรุณา 58 ข้อ ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 77 ข้อ

ความซื่อสัตย์สุจริต 60 ข้อ และความกตัญญูกตเวที 115 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทั้งนี้ การวัดเจตคติได้ดำเนินขึ้นหลังจากนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการคิดเชิงจริยธรรมอย่างมีส่วนร่วมในลักษณะบูรณาการ ผ่านกระบวนการปฏิบัติจริง ร่วมกับครู ผู้บริหาร และเครือข่ายชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการเรียนรู้ สะท้อนคิด และสื่อสารผลลัพธ์ นักเรียนได้รับการกำหนดเป้าหมายพฤติกรรมชัดเจน พร้อมการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญทั้งในด้านพฤติกรรมคุณธรรมระหว่างกิจกรรม (22 ข้อ) ความรู้ความเข้าใจด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม (30 ข้อ) และเจตคติที่ดีต่อคุณธรรม (440 ข้อ) โดยท้ายที่สุด นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็น “นักเรียนต้นแบบคุณธรรม” และผลิตสื่อสร้างสรรค์เพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ อันมีส่วนช่วยขับเคลื่อนระบบนิเวศสังคมคุณธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม จากผลการวิเคราะห์แบบวัดเจตคติพบว่า นักเรียนมีระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความเมตตากรุณา ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมของเจตคติทั้ง 6 ด้านเท่ากับ 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนเกิดพัฒนาการด้านเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมได้อย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกมิติ

ทั้งนี้ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมในระดับมากทุกด้าน สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งช่วยส่งเสริมการตระหนักรู้และการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติในเชิงบวกได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะคุณธรรมด้านความรับผิดชอบและความกตัญญูกตเวทีที่นักเรียนแสดงออกในระดับสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่ากิจกรรมสร้างสรรค์เชิงจริยธรรมมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมคุณธรรมอย่างยั่งยืนในกลุ่มเยาวชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมการคิด 6 รูปแบบมีศักยภาพในการพัฒนาเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจึงควรนำกิจกรรมดังกล่าวไปบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การสะท้อนตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักเรียน เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามในระยะยาว นอกจากนี้ครูผู้สอนสามารถประยุกต์กิจกรรมการคิด 6 รูปแบบให้เหมาะสมกับระดับชั้นและบริบทของโรงเรียนตนเอง เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

งานวิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายยิ่งขึ้น ทั้งในด้านเพศ ระดับชั้น และพื้นที่โรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ในบริบทที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ควรมีการติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินความต่อเนื่องของเจตคติและพฤติกรรมคุณธรรมหลังการทำกิจกรรม อีกทั้งควรพัฒนาเครื่องมือวัดเจตคติให้ครอบคลุมในเชิงคุณภาพมากขึ้น เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมจริง และการสะท้อนคิดเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสามารถอธิบายผลการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมได้อย่างลึกซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, และเพ็ญแข ประจนปัจจนึก. (2520). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นริศนา ใจคง, และสิริกานต์ แก้วคงทอง. (2564). **การเสริมสร้างคุณธรรมในยุคดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**, 20(2), 75–92.

ประเวศ วะสี, และคณะ. (2548). **การศึกษาเพื่อสร้างสังคมคุณธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พัชรี ศรีสวัสดิ์. (2564). **การจัดการเรียนรู้เชิงคุณธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มัณฑนา ชุมปัญญา. (2563). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วัชชิรทาน เข็มทอง. (2555). **ปัจจัยทางจิตและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสียสละของนักเรียนมัธยมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศรีชัย พรประชาธรรม. (2558). **คุณธรรม จริยธรรมกับการพัฒนาคน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพงษ์ จิตระดับ. (2559). **การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **รายงานการศึกษาเด็กและเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21**. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568, จาก https://www.onec.go.th

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2564). **จิตวิทยาพัฒนาการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อังคณา นันทาภิวัฒน์. (2560). **การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Ajzen, I. (1991). **Theory of planned behavior. Organizational Behavior and Human Decision Processes**, 50(2), 179–211.

Bandura, A. (1977). **Social learning theory**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). **What works in character education: A research-driven guide for educators**. Washington, DC: Character Education Partnership.

Bhatti, O. K., Hussain, I., & Rehman, S. (2021a). **Developing students' moral attitudes through reflective thinking activities. Journal of Education and Practice**, 12(3), 25–34.

Bhatti, A., Hussain, N., Afzal, M., & Aslam, M. (2021b). **Moral development of primary school students through participatory learning activities. Journal of Elementary Education**, 31(1), 1–15.

Bloom, B. S. (1956). **Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain.** New York: David McKay.

Fullan, M. (2001). **The new meaning of educational change**. New York: Teachers College Press.

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). **Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research.** Reading, MA: Addison-Wesley.

Kolb, D. A. (1984). **Experiential learning: Experience as the source of learning and development**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., & Masia, B. B. (1964). **Taxonomy of educational objectives: Handbook II. Affective domain.** New York: David McKay.

Lickona, T. (1991). **Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility**. New York: Bantam Books.

Narvaez, D. (2006). **Integrative ethical education. In M. Killen & J. G. Smetana (Eds.), Handbook of moral development** (pp. 703–733). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Nucci, L. P. (2001). **Education in the moral domain**. Cambridge: Cambridge University Press.

Nucci, L., Narvaez, D., & Krettenauer, T. (2014). **Handbook of moral and character education**. New York: Routledge.

Tretiak, O., Ivanova, T., & Bondarenko, Y. (2021). **Interactive moral education practices in high school students. European Journal of Contemporary Education**, 10(2), 301–312.

Tretiak, V., Ivanova, O., & Kravchenko, T. (2021). **Moral values education through participatory methods in secondary schools. Journal of Social Studies Education Research**, *12*(3), 10–20.

Yusof, H., Noor, M. A. M., Jalil, N. A., Mansor, M., & Awang, M. (2018). **Nurturing moral values in primary school. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences,** 8(7), 1144–1156.

Zhang, M. (2024). **Research and practice of moral education for primary school students in the context of digital education. Journal of Innovation in Education and Teaching**, 3(1), 1–10.